

LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCINIS TEISMAS

NUTARIMAS

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS SVEIKATOS SISTEMOS ĮSTATYMO 39 STRAIPSNIO, LIETUVOS RESPUBLIKOS MOKSLO IR ŠVIETIMO ILGALAIKIO FINANSAVIMO ĮSTATYMO 1, 2 IR 3 STRAIPSNIŲ, LIETUVOS RESPUBLIKOS BIUDŽETO SANDAROS ĮSTATYMO 18 STRAIPSNIO 2 DALIES IR LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO STATUTO 172 STRAIPSNIO 1 DALIES ATITIKTIES LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCIJAI

2002 m. liepos 11 d.

Vilnius

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, susidedantis iš Konstitucinio Teismo teisėjų Armano Abramavičiaus, Egidijaus Jarašiūno, Egidijaus Kūrio, Kęstučio Lapinsko, Zenono Namavičiaus, Jono Prapiesčio, Vytauto Sinkevičiaus ir Stasio Stačioko,

sekretoriaujant Daivai Pitrėnaitei,

dalyvaujant pareiškėjo – Lietuvos Respublikos Vyriausybės atstovams teisingumo viceministrui Gintarui Švedui ir Lietuvos Respublikos finansų ministerijos Fiskalinės politikos departamento direktoriui Rimantui Vaicenavičiui,

dalyvaujant suinteresuoto asmens – Lietuvos Respublikos Seimo atstovui Seimo kanceliarijos Teisės departamento vyresniajam konsultantui Pauliui Griciūnui,

remdamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102 ir 105 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 1 straipsniu, viešame Teismo posėdyje 2002 m. liepos 3 d. išnagrinėjo bylą Nr. 49/01 pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės prašymą ištirti, ar Lietuvos Respublikos žemės ūkio ekonominių santykių valstybinio reguliavimo įstatymo 16 straipsnis, Lietuvos Respublikos sveikatos sistemos įstatymo 39 straipsnis, Lietuvos Respublikos mokslo ir švietimo ilgalaikio finansavimo įstatymas, Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatymo 18 straipsnio 2 dalis ir Lietuvos Respublikos Seimo statuto 172 straipsnio 1 dalis neprieštarauja

Lietuvos Respublikos Konstitucijos preambulėje įtvirtintam teisinės valstybės siekiui, Konstitucijos 5 straipsniui, 67 straipsnio 14 punktui, 94 straipsnio 4 punktui, 130 straipsniui ir 131 straipsnio 1 daliai.

Konstitucinis Teismas

nustatė:

I

1. Seimas 1994 m. gruodžio 22 d. priėmė Lietuvos Respublikos žemės ūkio ekonominių santykių valstybinio reguliavimo įstatymą (Žin., 1995, Nr. 1-5).

Seimas 1994 m. liepos 19 d. priėmė Lietuvos Respublikos sveikatos sistemos įstatymą (Žin., 1994, Nr. 63-1231). Seimas 1998 m. gruodžio 1 d. priėmė Lietuvos Respublikos sveikatos sistemos įstatymo pakeitimo įstatymą (Žin., 1998, Nr. 112-3099), kuriuo Lietuvos Respublikos sveikatos sistemos įstatymą išdėstė nauja redakcija.

Seimas 2000 m. gruodžio 7 d. priėmė Lietuvos Respublikos mokslo ir švietimo ilgalaikio finansavimo įstatymą (Žin., 2000, Nr. 110-3516).

Lietuvos Respublikos Aukščiausioji Taryba 1990 m. liepos 30 d. priėmė Lietuvos Respublikos biudžetinės sandaros įstatymą (Žin., 1990, Nr. 24-596). Seimas 2000 m. liepos 11 d. priėmė Biudžetinės sandaros įstatymo pakeitimo įstatymą (Žin., 2000, Nr. 61-1826), kuriuo įstatymo pavadinimą „Lietuvos Respublikos biudžetinės sandaros įstatymas“ pakeitė pavadinimu „Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatymas“ ir išdėstė šį įstatymą nauja redakcija. Seimas 2001 m. birželio 7 d. priėmė Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatymo 8, 17, 18, 20, 31 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymą (Žin., 2001, Nr. 55-1939), kuriuo *inter alia* Biudžeto sandaros įstatymo 18 straipsnį papildė nauja 2 dalimi.

Seimas 1994 m. vasario 17 d. priėmė Lietuvos Respublikos Seimo statutą (Žin., 1994, Nr. 15-249). Seimas 1998 m. gruodžio 22 d. priėmė Seimo statutą „Dėl Statuto pakeitimo“ (Žin., 1999, Nr. 5-97), kuriuo Seimo statutą išdėstė nauja redakcija. Seimas 2001 m. birželio 7 d. priėmė Seimo statutą „Dėl Seimo statuto 31, 32, 36, 172, 177, 178 straipsnių pakeitimo ir papildymo“ (Žin., 2001, Nr. 50-1748), kuriuo *inter alia* Seimo statuto 172 straipsnį papildė nauja 1 dalimi.

2. Pareiškėjas – Lietuvos Respublikos Vyriausybė prašo ištirti, ar Žemės ūkio ekonominių santykių valstybinio reguliavimo įstatymo 16 straipsnis, Sveikatos sistemos įstatymo 39 straipsnis, Mokslo ir švietimo ilgalaikio finansavimo įstatymas, Biudžeto sandaros įstatymo 18 straipsnio 2 dalis, Seimo statuto 172 straipsnio 1 dalis neprieštarauja Konstitucijos preambulėje įtvirtintam teisinės valstybės siekiui, Konstitucijos 5 straipsniui, 67 straipsnio 14 punktui, 94 straipsnio 4 punktui, 130 straipsniui ir 131 straipsnio 1 daliai.

II

Pareiškėjas prašymą grindžia šiais argumentais.

1. Žemės ūkio ekonominių santykių valstybinio reguliavimo įstatymo 16 straipsnis, Sveikatos sistemos įstatymo 39 straipsnis ir Mokslo ir švietimo ilgalaikio finansavimo įstatymas įpareigoja Vyriausybę į valstybės biudžeto projektą įtraukti nustatyto dydžio asignavimus (išreikštus santykinėmis dalimis) atitinkamai žemės ūkio reguliavimui, sveikatos sistemos veiklos finansavimui, mokslo ir studijų bei švietimo finansavimui. Biudžeto sandaros įstatymo 18 straipsnio 2 dalis ir Seimo statuto 172 straipsnio 1 dalis įpareigoja Vyriausybę į valstybės biudžeto projektą įtraukti tokius asignavimų Seimo kanceliarijai dydžius, kokius nustatė Seimo valdyba. Pareiškėjas teigia, kad tokiu teisiniu reguliavimu yra ribojami Vyriausybės konstituciniai įgaliojimai savarankiškai rengti valstybės biudžeto projektą, pažeidžiamas konstitucinis valdžių padalijimo principas, Konstitucijos preambulėje įtvirtintas teisinės valstybės siekis.

2. Pareiškėjo manymu, pagal Konstituciją Seimo ir Vyriausybės įgaliojimai valstybės biudžeto projekto sudarymo, tvirtinimo ir jo vykdymo procese yra atskirti. Vyriausybės kompetencijai yra priskirta rengti valstybės biudžeto projektą ir teikti jį Seimui, vykdyti valstybės biudžetą, teikti Seimui biudžeto įvykdymo apyskaitą. Seimas svarsto valstybės biudžeto projektą, jį tvirtina ir prižiūri, kaip jis vykdomas. Konstitucijos 94 straipsnyje nustatyta, kad Vyriausybė rengia valstybės biudžeto projektą. Ši nuostata reiškia, jog įgaliojimai rengti valstybės biudžeto projektą Konstitucijoje yra tiesiogiai suteikti Vyriausybei. Šie įgaliojimai negali būti pakeisti ar apriboti įstatymais. Pareiškėjo nuomone, Seimas neturėtų iš anksto nustatytais konkrečiais rodikliais riboti Vyriausybės įgaliojimų jos pačios nuožiūra rengti valstybės biudžeto projektą.

3. Pareiškėjas teigia, kad finansavimo rodiklių, išreikštų santykinėmis bendrojo vidaus produkto ar nacionalinio biudžeto dalimis, nustatymas prieštarauja efektyviam viešųjų pajamų paskirstymo ir naudojimo principui. Iš anksto nustačius konkrečius atskirų valstybės funkcijų finansavimo rodiklius, atitinkama valstybės biudžeto asignavimų dalis bus paskirta konkrečioms sritims (mokslui ir studijoms, sveikatos sistemai, žemės ūkiui) neatsižvelgiant į poreikį planuoti ir kitų valstybės funkcijų bei programų finansavimą. Taip netenkama galimybės numatyti pakankamą finansavimą iš valstybės biudžeto kitoms sritims.

4. Pareiškėjo nuomone, kasmetinis biudžeto tvirtinimas turėtų reikšti įstatymų leidėjo pareigą atsižvelgti į realią šalies ūkio būklę. Jeigu įstatymų, nustatančių atskirų ūkio šakų ar programų finansavimą, daugėtų, kasmetinis biudžeto tvirtinimas netektų prasmės. Pareiškėjas teigia, jog Konstitucijoje yra numatytas kasmetinis valstybės biudžeto tvirtinimas, todėl biudžetas turi būti kasmet rengiamas atsižvelgiant į realią ūkio būklę, konkrečius ekonominius rodiklius, valstybės prioritetus. Pareiškėjo manymu, iš anksto nustatyti atskirų programų ir valstybės funkcijų finansavimo rodikliai neatitinka Konstitucijoje įtvirtinto kasmetinio biudžeto rengimo ir tvirtinimo

principo.

5. Pareiškėjas teigia, kad Žemės ūkio ekonominių santykių valstybinio reguliavimo įstatymo 16 straipsnio, Sveikatos sistemos įstatymo 39 straipsnio, Mokslo ir švietimo ilgalaikio finansavimo įstatymo, Biudžeto sandaros įstatymo 18 straipsnio 2 dalies ir Seimo statuto 172 straipsnio 1 dalies nuostatos prieštarauja Konstitucijos preambulėje įtvirtintam teisinės valstybės siekiui, Konstitucijos 5 straipsniui, 67 straipsnio 14 punktui, 94 straipsnio 4 punktui, 130 straipsniui ir 131 straipsnio 1 daliai.

III

Rengiant bylą Konstitucinio Teismo posėdžiui buvo gauti suinteresuoto asmens – Seimo atstovų Seimo kanceliarijos Teisės departamento vyresniosios konsultantės S. Kaplerienės ir Seimo kanceliarijos Teisės departamento vyresniojo konsultanto P. Gričiūno rašytiniai paaiškinimai.

1. Paaiškinimuose teigiama, kad Žemės ūkio ekonominių santykių valstybinio reguliavimo įstatymu siekiama pertvarkyti žemės ūkį, padidinti jo konkurencingumą, spręsti žemės ūkio sektoriaus socialines ir ekonomines problemas; Sveikatos sistemos įstatymu siekiama užtikrinti visuomenės sveikatos apsaugą, laiduoti asmens teisę į nemokamą sveikatos priežiūrą; Mokslo ir švietimo ilgalaikio finansavimo įstatymu, atsižvelgiant į mokslo svarbą, siekiama žmonių gerovės ir valstybės stabilumo. Konstitucijoje įtvirtinti valstybės socialiniai tikslai kinta. Šiems tikslams įgyvendinti reikia lėšų. Tačiau ne visi valstybės socialiniai tikslai yra lygiaverčiai. Suinteresuoto asmens atstovų nuomone, Seimas turi konstitucinę teisę spręsti, kurios valstybės socialinės funkcijos yra svarbiausios. Žemės ūkio ekonominių santykių valstybinio reguliavimo priemonėms, sveikatos sistemai, mokslui ir švietimui finansuoti per vienerius biudžetinius metus nėra galimybės skirti pakankamai lėšų. Seimas priėmė Žemės ūkio ekonominių santykių valstybinio reguliavimo įstatymą, Sveikatos sistemos įstatymą, Mokslo ir švietimo ilgalaikio finansavimo įstatymą, kurie įgalina užtikrinti valstybės biudžeto santykių įvairiais biudžetiniais metais perimamumą, finansavimo tęstinumą. Priimdamas minėtus įstatymus, Seimas įgyvendino savo finansinę kompetenciją ir deklaravo valstybės prioritetus.

2. Suinteresuoto asmens atstovai teigia, kad Žemės ūkio ekonominių santykių valstybinio reguliavimo įstatyme, Sveikatos sistemos įstatyme, Mokslo ir švietimo ilgalaikio finansavimo įstatyme asignavimų dydis nėra išreikštas konkrečia suma. Jis išreikštas santykinė bendrojo vidaus produkto dalimi, todėl minėtuose įstatymuose savaime atsižvelgta į esamą valstybės socialinę ir ekonominę padėtį, į valstybės ir visuomenės poreikius bei galimybes, į turimus arba galimus gauti finansinius išteklius, valstybės įsipareigojimus ir kitus svarbius veiksnius. Įstatymuose išlaidos yra numatytos konkrečiai apibrėžtiems, visuotinai svarbiems tikslams, kuriems pasiekti lėšų reikia daugiau nei jų galima skirti per vienerius biudžetinius metus.

3. Suinteresuoto asmens atstovų nuomone, Konstitucijoje Seimui nėra nustatyta apribojimų

keisti biudžetą ar biudžeto išlaidų prioritetus, todėl, priimdamas Žemės ūkio ekonominių santykių valstybinio reguliavimo įstatymą, Sveikatos sistemos įstatymą, Mokslo ir švietimo ilgalaikio finansavimo įstatymą, Seimas įgyvendino savo konstitucinę kompetenciją ir neapribojo bei nepaneigė Vyriausybės įgaliojimų rengti ir teikti Seimui valstybės biudžeto projektą.

4. Suinteresuoto asmens atstovai teigia, kad viena iš svarbiausių parlamento savarankiškumo sąlygų yra parlamento finansinė nepriklausomybė nuo vykdomosios valdžios. Seimui Konstitucijoje numatytai kompetencijai įgyvendinti turi būti sudarytas materialinis pagrindas. Seimo kanceliarija savo darbu padeda Seimo nariams tinkamai įgyvendinti jų konstitucines funkcijas. Jeigu nebūtų garantuota, jog Seimo kanceliarijos funkcijoms vykdyti bus skiriama pakankamai lėšų, tai reikštų, kad Seimas, kaip įstatymų leidžiamoji valdžia, yra priklausomas nuo vykdomosios valdžios. Seimo statuto 172 straipsnio 1 dalimi yra garantuota Seimo, kaip įstatymų leidžiamosios valdžios, nepriklausomybė nuo vykdomosios valdžios, taip pat yra užtikrintas konstitucinis valdžių padalijimo principas.

5. Suinteresuoto asmens atstovų nuomone, Žemės ūkio ekonominių santykių valstybinio reguliavimo įstatymo 16 straipsnis, Sveikatos sistemos įstatymo 39 straipsnis, Mokslo ir švietimo ilgalaikio finansavimo įstatymas, Biudžeto sandaros įstatymo 18 straipsnio 2 dalis ir Seimo statuto 172 straipsnio 1 dalis neprieštarauja Konstitucijai.

IV

1. Konstitucinio Teismo posėdyje pareiškėjo atstovai – teisingumo viceministras G. Švedas ir Finansų ministerijos Fiskalinės politikos departamento direktorius R. Vaicenavičius iš esmės pakartojo prašyme išdėstytus argumentus.

2. Konstitucinio Teismo posėdyje suinteresuoto asmens atstovas Seimo kanceliarijos Teisės departamento vyresnysis konsultantas P. Griciūnas iš esmės pakartojo rašytiniuose paaiškinimuose išdėstytus argumentus.

Konstitucinis Teismas

konstatuoja:

I

1. Pareiškėjas prašo ištirti, ar Žemės ūkio ekonominių santykių valstybinio reguliavimo įstatymo 16 straipsnis, Sveikatos sistemos įstatymo 39 straipsnis, Mokslo ir švietimo ilgalaikio finansavimo įstatymas, Biudžeto sandaros įstatymo 18 straipsnio 2 dalis ir Seimo statuto 172 straipsnio 1 dalis neprieštarauja Konstitucijos preambulėje įtvirtintam teisinės valstybės siekiui, Konstitucijos 5 straipsniui, 67 straipsnio 14 punktui, 94 straipsnio 4 punktui, 130 straipsniui ir 131 straipsnio 1 daliai.

2. Pareiškėjo prašymas ištirti, ar Žemės ūkio ekonominių santykių valstybinio reguliavimo

įstatymo 16 straipsnis neprieštaruja Konstitucijai, Konstituciniame Teisme buvo gautas 2001 m. lapkričio 9 d.

Konstitucinis Teismas, išnagrinėjęs Konstituciniame Teisme anksčiau gautą kito pareiškėjo – Seimo narių grupės prašymą ištirti Lietuvos Respublikos 2001 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo, Lietuvos Respublikos savivaldybių biudžetų pajamų dydį ir išlyginimą lemiančių rodiklių tvirtinimo 2001, 2002 ir 2003 metams įstatymo atitiktį Konstitucijai, 2002 m. sausio 14 d. nutarimu Žemės ūkio ekonominių santykių valstybinio reguliavimo įstatymo 16 straipsnį pripažino prieštaraujančiu Konstitucijos 129 straipsniui ir 131 straipsnio 2 dalies nuostatai, kad negalima mažinti įstatymų numatytų išlaidų, kol tie įstatymai nepakeisti.

Pagal Konstitucinio Teismo įstatymo 69 straipsnio 1 dalies 3 punktą Konstitucinis Teismas savo sprendimu atsisako nagrinėti prašymą ištirti teisės akto atitiktį Konstitucijai, jeigu prašyme nurodyto teisės akto atitiktis Konstitucijai jau buvo tirta Konstituciniame Teisme ir tebegalioja tuo klausimu priimtas Konstitucinio Teismo nutarimas.

Konstitucinio Teismo įstatymo 69 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta, kad jeigu atsisakymo nagrinėti prašymą pagrindai buvo nustatyti pradėjus nagrinėti bylą Konstitucinio Teismo posėdyje, priimamas sprendimas nutraukti bylą.

Vadovaujantis Konstitucinio Teismo įstatymo 69 straipsnio 1 dalies 3 punktu ir 3 dalimi, byla dalyje dėl Žemės ūkio ekonominių santykių valstybinio reguliavimo įstatymo 16 straipsnio atitikties Konstitucijai nutrauktina.

3. Pareiškėjas prašo ištirti Mokslo ir švietimo ilgalaikio finansavimo įstatymo atitiktį Konstitucijai, tačiau iš prašymo motyvų matyti, kad pareiškėjui kyla abejonių ne dėl viso įstatymo atitikties Konstitucijai, o tik dėl šio įstatymo 1 bei 2 straipsnių ir dėl 3 straipsnio nuostatos „pasiūlyti Vyriausybei rengiant 2001–2004 metų valstybės ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymų projektus atsižvelgti į šio įstatymo nuostatas“ atitikties Konstitucijai.

4. Pareiškėjas prašo ištirti, ar Konstitucijai neprieštaruja Seimo statuto 172 straipsnio 1 dalis. Seimo statuto 172 straipsnio 1 dalyje nustatyta: „Valstybės biudžeto projektas rengiamas Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatymo nustatyta tvarka. Vyriausybė, rengdama ir teikdama Seimui atitinkamų biudžetinių metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo projektą, Seimo kanceliarijai numatomų asignavimų dydžius, kurie yra nustatyti Seimo valdybos patvirtintoms Seimo kanceliarijos programoms pagal išlaidų sąmatas, įtraukia į šį projektą Seimo valdybos teikimu.“

Nors pareiškėjas prašo ištirti Seimo statuto 172 straipsnio 1 dalies atitiktį Konstitucijai, tačiau iš prašymo motyvų matyti, kad pareiškėjas abejoja ne Seimo statuto 172 straipsnio visos 1 dalies atitiktimi Konstitucijai, bet tuo, ar Konstitucijai neprieštaruja Seimo statuto 172 straipsnio 1

dalis nuostata, kad Vyriausybė, rengdama ir teikdama Seimui atitinkamų biudžetinių metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo projektą, Seimo kanceliarijai numatomų asignavimų dydžius, kurie yra nustatyti Seimo valdybos patvirtintoms Seimo kanceliarijos programoms pagal išlaidų sąmatas, įtraukia į šį projektą Seimo valdybos teikimu.

5. Pareiškėjas prašo ištirti, ar Sveikatos sistemos įstatymo 39 straipsnis, Mokslo ir švietimo ilgalaikio finansavimo įstatymas, Biudžeto sandaros įstatymo 18 straipsnio 2 dalis ir Seimo statuto 172 straipsnio 1 dalis neprieštarauja Konstitucijos 67 straipsnio 14 punktui.

Pagal Konstitucijos 67 straipsnio 14 punktą Seimas tvirtina valstybės biudžetą ir prižiūri, kaip jis vykdomas.

Nors pareiškėjas prašo ištirti Sveikatos sistemos įstatymo 39 straipsnio, Mokslo ir švietimo ilgalaikio finansavimo įstatymo, Biudžeto sandaros įstatymo 18 straipsnio 2 dalies ir Seimo statuto 172 straipsnio 1 dalies atitiktį Konstitucijos 67 straipsnio 14 punktui, tačiau iš prašymo motyvų matyti, kad pareiškėjui kyla abejonių dėl minėtų įstatymų ir Seimo statuto ginčijamų nuostatų atitikties ne Konstitucijos 67 straipsnio visam 14 punktui, bet tik šio punkto nuostatai, kad Seimas tvirtina valstybės biudžetą.

6. Pareiškėjas prašo ištirti, ar Sveikatos sistemos įstatymo 39 straipsnis, Mokslo ir švietimo ilgalaikio finansavimo įstatymas, Biudžeto sandaros įstatymo 18 straipsnio 2 dalis ir Seimo statuto 172 straipsnio 1 dalis neprieštarauja Konstitucijos 94 straipsnio 4 punktui.

Pagal Konstitucijos 94 straipsnio 4 punktą Vyriausybė rengia valstybės biudžeto projektą ir teikia jį Seimui, vykdo valstybės biudžetą, teikia Seimui biudžeto įvykdymo apyskaitą.

Nors pareiškėjas prašo ištirti Sveikatos sistemos įstatymo 39 straipsnio, Mokslo ir švietimo ilgalaikio finansavimo įstatymo, Biudžeto sandaros įstatymo 18 straipsnio 2 dalies ir Seimo statuto 172 straipsnio 1 dalies atitiktį Konstitucijos 94 straipsnio visam 4 punktui, tačiau iš prašymo motyvų matyti, kad pareiškėjas abejoja, ar minėtų įstatymų ir Seimo statuto ginčijamos nuostatos neprieštarauja Konstitucijos 94 straipsnio 4 punkto nuostatai, kad Vyriausybė rengia valstybės biudžeto projektą.

7. Pareiškėjas prašo ištirti, ar Sveikatos sistemos įstatymo 39 straipsnis, Mokslo ir švietimo ilgalaikio finansavimo įstatymas, Biudžeto sandaros įstatymo 18 straipsnio 2 dalis ir Seimo statuto 172 straipsnio 1 dalis neprieštarauja Konstitucijos 130 straipsniui.

Konstitucijos 130 straipsnyje nustatyta: „Valstybės biudžeto projektą sudaro Vyriausybė ir pateikia Seimui ne vėliau, kaip prieš 75 kalendorines dienas iki biudžetinių metų pabaigos.“

Nors pareiškėjas prašo ištirti Sveikatos sistemos įstatymo 39 straipsnio, Mokslo ir švietimo ilgalaikio finansavimo įstatymo, Biudžeto sandaros įstatymo 18 straipsnio 2 dalies ir Seimo statuto 172 straipsnio 1 dalies atitiktį visam Konstitucijos 130 straipsniui, tačiau iš prašymo motyvų matyti,

kad pareiškėjas abejoja, ar minėtų įstatymų ir Seimo statuto ginčijamos nuostatos neprieštarauja Konstitucijos 130 straipsnio nuostatai, kad valstybės biudžeto projektą sudaro Vyriausybė.

8. Pareiškėjas prašo ištirti, ar Sveikatos sistemos įstatymo 39 straipsnis, Mokslo ir švietimo ilgalaikio finansavimo įstatymas, Biudžeto sandaros įstatymo 18 straipsnio 2 dalis ir Seimo statuto 172 straipsnio 1 dalis neprieštarauja Konstitucijos preambulėje įtvirtintam teisinės valstybės siekiui.

Konstitucija yra vientisas aktas (Konstitucijos 6 straipsnio 1 dalis). Konstitucijos preambulėje yra skelbiamas atviros, teisingos, darnios pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės siekis.

Konstitucijoje įtvirtintos vertybės ir siekiai išreiškiami Konstitucijos normose bei principuose. Konstitucijoje įtvirtintas teisinės valstybės siekis aiškintinas neatsiejamai nuo kitų Konstitucijos nuostatų, įtvirtinančių teisinės valstybės principą. Teisinės valstybės siekį išreiškia konstitucinis teisinės valstybės principas, todėl pagal pareiškėjo prašymą Konstitucinis Teismas tirs, ar pareiškėjo nurodytų įstatymų ir Seimo statuto ginčijamos nuostatos neprieštarauja konstituciniam teisinės valstybės principui.

9. Pagal pareiškėjo prašymą Konstitucinis Teismas tirs, ar Sveikatos sistemos įstatymo 39 straipsnis, Mokslo ir švietimo ilgalaikio finansavimo įstatymo 1 ir 2 straipsniai, taip pat 3 straipsnio nuostata „pasiūlyti Vyriausybei rengiant 2001–2004 metų valstybės ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymų projektus atsižvelgti į šio įstatymo nuostatas“, Biudžeto sandaros įstatymo 18 straipsnio 2 dalis ir Seimo statuto 172 straipsnio 1 dalies nuostata, kad Vyriausybė, rengdama ir teikdama Seimui atitinkamų biudžetinių metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo projektą, Seimo kanceliarijai numatomų asignavimų dydžius, kurie yra nustatyti Seimo valdybos patvirtintoms Seimo kanceliarijos programoms pagal išlaidų sąmatas, įtraukia į šį projektą Seimo valdybos teikimu, neprieštarauja Konstitucijos 5 straipsniui, Konstitucijos 67 straipsnio 14 punkto nuostatai, kad Seimas tvirtina valstybės biudžetą, 94 straipsnio 4 punkto nuostatai, kad Vyriausybė rengia valstybės biudžeto projektą, 130 straipsnio nuostatai, kad valstybės biudžeto projektą sudaro Vyriausybė, 131 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

Pareiškėjo prašyme nurodytų įstatymų ir Seimo statuto ginčijamos nuostatos šioje byloje bus tiriamos pareiškėjo nurodytu aspektu: ar ginčijamomis nuostatomis nėra ribojami konstituciniai Vyriausybės įgaliojimai rengti valstybės biudžeto projektą.

II

1. Pareiškėjas savo abejones dėl Sveikatos sistemos įstatymo 39 straipsnio, Mokslo ir švietimo ilgalaikio finansavimo įstatymo, Biudžeto sandaros įstatymo 18 straipsnio 2 dalies ir Seimo statuto 172 straipsnio 1 dalies atitikties Konstitucijai grindžia tuo, kad, jo manymu, minėtų įstatymų ir Seimo statuto ginčijamomis nuostatomis yra ribojami Vyriausybės konstituciniai

įgaliojimai savarankiškai rengti valstybės biudžeto projektą.

2. Sprendžiant, ar pareiškėjo nurodytų įstatymų ir Seimo statuto ginčijamos nuostatos neprieštarauja Konstitucijai, pirmiausia būtina išsiaiškinti, kokie įgaliojimai rengiant valstybės biudžeto projektą Konstitucijoje yra nustatyti Vyriausybei.

2.1. Pagal Konstitucijos 94 straipsnio 4 punktą valstybės biudžeto projektą rengia Vyriausybė. Konstitucijos 130 straipsnyje nustatyta, kad Vyriausybė sudaro valstybės biudžeto projektą ir pateikia jį Seimui.

Konstitucijos 132 straipsnio 2 dalyje yra įtvirtinta, kad biudžetinais metais Seimas gali pakeisti biudžetą ir kad biudžetas keičiamas ta pačia tvarka, pagal kurią sudaromas, priimamas ir patvirtinamas. Ši konstitucinė nuostata reiškia ir tai, kad konstituciniai įgaliojimai sudaryti valstybės biudžeto pakeitimo projektą yra nustatyti Vyriausybei.

Pažymėtina, kad Konstitucijoje nėra teisės normų, nustatančių, jog valstybės biudžeto projektą gali rengti ir teikti Seimui svarstyti bei tvirtinti ne Vyriausybė, o kuri nors kita valstybės institucija arba kuris nors kitas subjektas.

Taigi Konstitucijoje įgaliojimai rengti valstybės biudžeto projektą yra nustatyti tik Vyriausybei.

2.2. Konstitucijos nuostata, kad įgaliojimus rengti valstybės biudžeto projektą turi Vyriausybė, reiškia, jog Vyriausybė – ir tik ji – turi įgaliojimus valstybės biudžeto projekte numatyti, kiek lėšų ir iš kokių pajamų šaltinių turėtų būti gauta, kiek lėšų ir kokiems tikslams turėtų būti skirta, ir kt. Valstybės biudžeto projekte numatydamą valstybės išlaidas, Vyriausybė yra saistoma atviros, teisingos, darnios pilietinės visuomenės imperatyvo, konstitucinio valdžių padalijimo principo, kitų Konstitucijos normų ir principų.

Pažymėtina, kad konstitucinis atviros, teisingos, darnios pilietinės visuomenės imperatyvas, būtinumas užtikrinti konstitucines asmens teises ir laisves bei apsaugoti kitas Konstitucijoje įtvirtintas vertybes suponuoja Vyriausybės pareigą rengiant valstybės biudžeto projektą atsižvelgti į Konstitucijoje įtvirtintas valstybės funkcijas, į esamą ekonominę ir socialinę padėtį, į visuomenės ir valstybės poreikius bei galimybes, į turimus ir numatomus gauti finansinius išteklius bei valstybės įsipareigojimus, kitus svarbius veiksnius.

Iš Konstitucijos 5 straipsnio ir kitų Konstitucijos straipsnių, nustatančių valstybės valdžią vykdančių valstybės institucijų įgaliojimus ir įtvirtinančių valdžių padalijimo principą, Vyriausybei kyla pareiga rengiant valstybės biudžeto projektą jame numatyti tiek lėšų valstybės valdžią vykdančioms valstybės institucijoms – Seimui, Respublikos Prezidentui, Vyriausybei, Teismams, kad būtų garantuotas Konstitucijoje įtvirtintas šių valstybės valdžią vykdančių institucijų savarankiškumas, valdžių pusiausvyra ir kad jos galėtų vykdyti Konstitucijoje bei įstatymuose joms nustatytas funkcijas.

Vyriausybė, rengdama valstybės biudžeto projektą, turi atsižvelgti į kitų Konstitucijos 5 straipsnio 1 dalyje nurodytų valstybės valdžią vykdančių institucijų – Seimo, Respublikos Prezidento, Teismų pateiktus asignavimų iš valstybės biudžeto, reikalingų šių institucijų Konstitucijoje ir įstatymuose nustatytų funkcijų vykdymui, dydžius. Jeigu Vyriausybės parengtame valstybės biudžeto projekte Seimui, Respublikos Prezidentui, Teismams būtų numatyta asignavimų akivaizdžiai mažiau, negu jų reikia, kad valstybės valdžią vykdančios institucijos galėtų atlikti joms Konstitucijoje ir įstatymuose nustatytas funkcijas, kad būtų garantuotas Konstitucijoje įtvirtintas šių valstybės valdžią vykdančių institucijų savarankiškumas, valdžių pusiausvyra, taip pat jų nepriklausomybė nuo Vyriausybės, kaip vykdomosios valdžios institucijos, būtų sudarytos prielaidos pažeisti konstitucinį valdžių padalijimo principą ir Konstitucijos 5 straipsnį.

Vyriausybė vykdo įstatymus (Konstitucijos 94 straipsnio 2 punktas). Iš Konstitucijos 131 straipsnio 2 dalies nuostatos, kad negalima mažinti įstatymų numatytų išlaidų, kol tie įstatymai nepakeisti, Vyriausybei kyla pareiga rengiant valstybės biudžeto projektą jame numatyti tokias išlaidas, kokias numato šie įstatymai (Konstitucinio Teismo 2002 m. sausio 14 d. nutarimas).

2.3. Konstitucinis Teismas, 2002 m. sausio 14 d. nutarime aiškindamas Konstitucijos 131 straipsnio 2 dalies nuostatą, kad negalima mažinti įstatymų numatytų išlaidų, kol tie įstatymai nepakeisti, konstatavo, kad Konstitucijos 131 straipsnio 2 dalyje nurodyti įstatymai, numatantys tam tikras išlaidas, nėra įstatymai, atstojantys ar pakeičiantys valstybės biudžeto įstatymą. Tokiais įstatymais išlaidas galima numatyti tik konkrečiai apibrėžtam, visuotinai svarbiam tikslui pasiekti per įstatymo nustatytą laiką ir tik tada, kai šių reikmių negalima patenkinti per vienerius biudžetinius metus. Šiais įstatymais negali būti numatomos išlaidos valstybės nuolatinėms funkcijoms vykdyti, visuomenės kasdienėms reikmėms finansuoti, jais negali būti reguliuojami santykiai, kuriuos pagal Konstituciją galima reguliuoti tik valstybės biudžeto įstatymu. Minėtame nutarime Konstitucinis Teismas pabrėžė, kad įstatymais, numatančiais tam tikras išlaidas, negalima nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kuriuo būtų paneigiama Vyriausybės konstitucinė teisė ir pareiga sudaryti valstybės biudžeto projektą biudžetiniams metams bei Seimo konstitucinė teisė ir pareiga tvirtinti valstybės biudžetą būtent biudžetiniams metams. Priešingu atveju būtų iškreipiama konstitucinė valstybės biudžeto samprata, konstitucinis biudžetinių metų institutas netektų prasmės, būtų paneigiami Vyriausybės konstituciniai įgaliojimai rengti valstybės biudžeto projektą ir Seimo konstituciniai įgaliojimai tvirtinti valstybės biudžetą biudžetiniams metams atsižvelgiant į esamą ekonominę ir socialinę padėtį, į visuomenės bei valstybės poreikius ir galimybes, į turimus ir numatomus gauti finansinius išteklius bei valstybės įsipareigojimus, į kitus svarbius veiksnius.

3. Pareiškėjas abejoja, ar įstatymų ir Seimo statuto ginčijamos nuostatos neprieštarauja Konstitucijos 5 straipsniui.

Konstitucijos 5 straipsnyje nustatyta:

„Valstybės valdžią Lietuvoje vykdo Seimas, Respublikos Prezidentas ir Vyriausybė, Teismas.

Valdžios galias riboja Konstitucija.

Valdžios įstaigos tarnauja žmonėms.“

Konstitucinis Teismas savo nutarimuose ne kartą yra konstatavęs, kad šiame Konstitucijos straipsnyje, taip pat kituose Konstitucijos straipsniuose, nustatančiuose valstybės valdžią vykdančių valstybės institucijų įgaliojimus, yra įtvirtintas valdžių padalijimo principas. Pagal Konstituciją įstatymų leidžiamoji, vykdomoji ir teisminė valdžios turi būti atskirtos, pakankamai savarankiškos, bet kartu tarp jų turi būti pusiausvyra. Kiekvienai valdžios institucijai suteikiama jos paskirtį atitinkanti kompetencija, kurios konkretus turinys priklauso nuo tos valdžios vietos bendroje valdžių sistemoje ir jos santykio su kitomis valdžiomis. Konstitucijoje tiesiogiai nustačius konkrečios valstybės valdžios institucijos įgaliojimus, viena valstybės valdžios institucija negali iš kitos perimti tokių įgaliojimų, jų perduoti ar atsisakyti; tokie įgaliojimai negali būti pakeisti ar apriboti įstatymu.

Konstitucinis Teismas 2002 m. sausio 14 d. nutarime konstatavo, jog konstitucinė valstybės biudžeto samprata suponuoja tai, kad valstybės biudžeto projekto rengimas (sudarymas), biudžeto svarstymas Seime ir jo patvirtinimas įstatymu, biudžeto vykdymas yra atskiros biudžeto proceso stadijos. Minėtame nutarime taip pat konstatuota, kad rengiant valstybės biudžeto projektą ir svarstant bei tvirtinant valstybės biudžetą Seimo, kaip įstatymų leidžiamosios valdžios institucijos, ir Vyriausybės, kaip vykdomosios valdžios institucijos, įgaliojimai yra atriboti ir kad šioje srityje taip pat turi būti užtikrintas konstitucinis valdžių padalijimo principas.

Nagrinėjamos bylos kontekste pažymėtina, kad pagal Konstituciją Seimas negali nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kuriuo būtų apriboti ar paneigti Vyriausybei Konstitucijoje nustatyti įgaliojimai rengti valstybės biudžeto projektą. Įstatymu paneigus ar apribojus Vyriausybei Konstitucijoje nustatytus įgaliojimus rengti valstybės biudžeto projektą, būtų pažeistas konstitucinis valdžių padalijimo principas, taigi ir Konstitucijos 5 straipsnis.

4. Pareiškėjo manymu, įstatymų ir Seimo statuto ginčijamos nuostatos neatitinka konstitucinio teisinės valstybės principo.

Konstitucinis Teismas savo nutarimuose ne kartą yra konstatavęs, kad teisinės valstybės principas, be kitų reikalavimų, suponuoja ir tai, kad Konstitucija turi aukščiausią teisinę galią ir kad įstatymai, Vyriausybės nutarimai bei kiti teisės aktai turi atitikti Konstituciją, kad valstybės valdžią vykdančios ir kitos valstybės institucijos turi veikti remdamosi teise ir pakludamos teisei.

Minėta, kad Konstitucijoje yra įtvirtintas valdžių padalijimo principas. Nagrinėjamos bylos kontekste pažymėtina, jog teisinės valstybės principas suponuoja ir tai, kad valstybės valdžią vykdančios institucijos negali viršyti Konstitucijoje joms nustatytų įgaliojimų, kad viena valstybės

valdžios institucija negali įsiterpti į kitai valstybės valdžios institucijai Konstitucijoje nustatytus įgaliojimus.

Taigi įgaliojimus rengti valstybės biudžeto projektą Konstitucijoje nustačius tik Vyriausybei, jokia kita valstybės institucija, joks kitas subjektas negali į šiuos įgaliojimus įsiterpti.

5. Pareiškėjo manymu, nurodytų įstatymų ir Seimo statuto ginčijamos nuostatos prieštarauja Konstitucijos 67 straipsnio 14 punktui ir 131 straipsnio 1 daliai.

Konstitucijos 67 straipsnio 14 punkte nustatyta, kad Seimas tvirtina valstybės biudžeto projektą. Pagal Konstitucijos 131 straipsnio 1 dalį valstybės biudžeto projektą svarsto Seimas ir tvirtina įstatymu iki naujųjų biudžetinių metų pradžios.

Taigi Konstitucijos 67 straipsnio 14 punkte ir 131 straipsnio 1 dalyje yra nustatyta, koks subjektas turi įgaliojimus tvirtinti valstybės biudžeto projektą: pagal Konstituciją šiuos įgaliojimus turi tik Seimas.

Pagal Konstituciją valstybės biudžeto projekto patvirtinimas (valstybės biudžeto įstatymo priėmimas) – tai galutinis biudžeto suformavimas. Seimo konstituciniai įgaliojimai tvirtinti valstybės biudžeto projektą apima ir Seimo įgaliojimus nustatyti valstybės biudžeto pajamų šaltinius, planuojamas valstybės biudžeto pajamas bei jų dydžius, taip pat valstybės biudžeto išlaidas, subjektus, kuriems skiriamos valstybės biudžeto lėšos, asignavimų dydžius, ir kt.

Seimas jam Konstitucijoje nustatytų įgaliojimų tvirtinti valstybės biudžeto projektą negali atsisakyti arba perduoti kitoms valstybės institucijoms, o šios negali iš Seimo perimti tų įgaliojimų. Priešingu atveju būtų paneigti Seimo konstituciniai įgaliojimai tvirtinti valstybės biudžeto projektą: taip būtų paneigtas konstitucinis valdžių padalijimo principas, pažeistas Konstitucijos 5 straipsnis.

Svarstydamas ir tvirtindamas valstybės biudžetą Seimas taip pat yra saistomas konstitucinio atviros, teisingos, darnios pilietinės visuomenės imperatyvo, valdžių padalijimo principo, kitų Konstitucijos normų ir principų. Pažymėtina, kad konstitucinis atviros, teisingos, darnios pilietinės visuomenės imperatyvas, būtinumas užtikrinti konstitucines asmens teises ir laisves bei apsaugoti kitas Konstitucijoje įtvirtintas vertybes suponuoja Seimo pareigą svarstant ir tvirtinant valstybės biudžetą atsižvelgti į Konstitucijoje įtvirtintas valstybės funkcijas, į esamą ekonominę ir socialinę padėtį, į visuomenės ir valstybės poreikius bei galimybes, į turimus ir numatomus gauti finansinius išteklius bei valstybės įsipareigojimus, kitus svarbius veiksnius.

Iš Konstitucijos 5 straipsnio ir kitų Konstitucijos straipsnių, nustatančių valstybės valdžią vykdančių valstybės institucijų įgaliojimus ir įtvirtinančių konstitucinį valdžių padalijimo principą, Seimui kyla pareiga svarstant ir tvirtinant valstybės biudžeto projektą numatyti jame tiek lėšų valstybės valdžią vykdančioms institucijoms – Seimui, Respublikos Prezidentui, Vyriausybei, Teismams, kad būtų garantuotas Konstitucijoje įtvirtintas šių valstybės valdžią vykdančių institucijų savarankiškumas, valdžių pusiausvyra ir kad jos galėtų vykdyti Konstitucijoje ir įstatymuose joms

nustatytas funkcijas.

Seimas yra saistomas ne tik Konstitucijos, bet ir savo paties priimtų įstatymų. Konstitucijos 131 straipsnio 2 dalyje yra nustatyta, kad negalima mažinti įstatymų nustatytų išlaidų tol, kol tie įstatymai nepakeisti. Jeigu kurie nors įstatymai numato tam tikras išlaidas, Seimas, svarstydamas ir tvirtindamas valstybės biudžeto projektą, privalo jame nustatyti tokias išlaidas, kokias numato minėti įstatymai.

Pagal Konstitucijos 129 straipsnį biudžetiniai metai prasideda sausio 1 dieną ir baigiasi gruodžio 31 dieną. Iš šios konstitucinės nuostatos išplaukia Seimo konstitucinė teisė ir pareiga patvirtinti valstybės biudžetą būtent biudžetiniams metams.

III

Dėl Sveikatos sistemos įstatymo 39 straipsnio atitikties Konstitucijos 5 straipsniui, 67 straipsnio 14 punktui, 94 straipsnio 4 punktui, 130 straipsniui, 131 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

1. Sveikatos sistemos įstatymo 39 straipsnyje nustatyta: „Bazinis Lietuvos nacionalinės sveikatos sistemos veiklos finansavimo dydis, įskaitant valstybės biudžeto, savivaldybių biudžetų lėšas bei privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto lėšas, kiekvienais metais turi sudaryti ne mažiau kaip 5 procentus bendrojo vidinio produkto vertės.“

2. Žmogaus ir visuomenės sveikata yra viena svarbiausių visuomenės vertybių. Konstitucijos 53 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad valstybė rūpinasi žmonių sveikata ir laiduoja medicinos pagalbą bei paslaugas žmogui susirgus. Pagal Konstitucijos 53 straipsnio 1 dalį nemokamos medicinos pagalbos valstybinėse gydymo įstaigose teikimo tvarką nustato įstatymas.

3. Pagal Sveikatos sistemos įstatymo 39 straipsnį bazinis sveikatos sistemos veiklos finansavimo dydis, kuris kiekvienais metais turi sudaryti ne mažiau kaip 5 procentus bendrojo vidaus produkto vertės, susideda iš lėšų, kurios šiems tikslams numatomos valstybės biudžete, savivaldybių biudžetuose, taip pat privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžete. Taigi šiame straipsnyje yra įtvirtinta taisyklė, kad sveikatos sistemos veiklai finansuoti valstybės biudžete ir savivaldybių biudžetuose kasmet turi būti numatoma tam tikra išlaidų dalis, ne mažesnė už iš anksto fiksuotąją (išreikšta santykine bendrojo vidaus produkto dalimi); jos dydis priklauso nuo to, kokios vertės tais metais bus bendrasis vidaus produktas, taip pat nuo to, kokio dydžio tais metais bus privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžetas.

4. Sprendžiant, ar Sveikatos sistemos įstatymo 39 straipsnis neprieštarauja Konstitucijai, visų pirma būtina išsiaiškinti, ar šiame straipsnyje įtvirtintas teisinis reguliavimas, pagal kurį sveikatos sistemos finansavimui kasmet turi būti skiriama tam tikra išlaidų dalis, ne mažesnė už iš anksto fiksuotąją, atitinka Konstitucijos 131 straipsnio 2 dalyje nurodytų įstatymų, kuriais gali būti numatytos išlaidos, kurių negalima mažinti, kol tie įstatymai nepakeisti, konstitucinę sampratą.

5. Minėta, kad Konstitucijos 131 straipsnio 2 dalyje nurodytais įstatymais, numatančiais tam tikras išlaidas, negalima nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kuriuo būtų paneigiama Vyriausybės konstitucinė teisė ir pareiga sudaryti valstybės biudžetą biudžetiniams metams bei Seimo konstitucinė teisė ir pareiga tvirtinti valstybės biudžetą biudžetiniams metams atsižvelgiant į esamą socialinę ir ekonominę padėtį, į visuomenės ir valstybės poreikius bei galimybes, į turimus ir numatomus gauti finansinius išteklius, valstybės įsipareigojimus, kitus svarbius veiksnius. Konstitucijos 131 straipsnio 2 dalyje nurodytais įstatymais išlaidas galima numatyti tik konkrečiai apibrėžtam, visuotinai svarbiam tikslui pasiekti per įstatymo nustatytą laiką ir tik tada, kai šių reikmių negalima patenkinti per vienerius biudžetinius metus, tačiau jais negali būti numatomos išlaidos valstybės nuolatinėms funkcijoms vykdyti, visuomenės kasdienėms reikmėms finansuoti (Konstitucinio Teismo 2002 m. sausio 14 d. nutarimas).

6. Sveikatos sistemos įstatymo 39 straipsnyje nustatyta, kiek lėšų santykinė bendrojo vidaus produkto vertės dalimi turi būti skiriama nacionalinės sveikatos sistemos veiklai finansuoti. Sveikatos sistemos įstatymo 39 straipsnyje vartojama formuluotė „nacionalinės sveikatos sistemos veiklos finansavimo dydis“ rodo, kad šiame straipsnyje yra nustatyta, kiek lėšų turi būti skiriama vienai iš valstybės finansuojamų sričių, t. y. nacionalinės sveikatos sistemos veiklai. Šiame straipsnyje nėra apibrėžti konkretūs tikslai, kurie per įstatyme nustatytą laiką turėtų būti pasiekti skiriant įstatyme nurodytas lėšas. Formuluotė „nacionalinės sveikatos sistemos veiklos finansavimas“ vertintina kaip nustatanti išlaidas visuomenės kasdienėms reikmėms – sveikatos apsaugai finansuoti. Nacionalinės sveikatos sistemos veiklos finansavimas – tai nuolatinė valstybės funkcija, nuolatinė jos priedermė.

Taigi Sveikatos sistemos įstatymo 39 straipsnyje nustatytas teisinis reguliavimas neatitinka Konstitucijos 131 straipsnio 2 dalyje nurodytų įstatymų, numatančių tam tikras išlaidas, kurių negalima mažinti, kol tie įstatymai nepakeisti, konstitucinės sampratos.

Pažymėtina, kad Sveikatos sistemos įstatymo 39 straipsniu yra reguliuojami tie santykiai, kuriuos pagal konstitucinę valstybės biudžeto sampratą galima reguliuoti tik valstybės biudžeto įstatyme. Sveikatos sistemos įstatyme nustačius, kad kiekvienais metais nacionalinės sveikatos sistemos veiklai finansuoti turi būti skiriama ne mažiau kaip tam tikra dalis valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų lėšų, yra sudaromos prielaidos paneigti konstitucinę biudžetinių metų sampratą, Konstitucijos 129 straipsnyje įtvirtintą biudžetinių metų trukmę.

Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad Sveikatos sistemos įstatymo 39 straipsnis prieštarauja Konstitucijos 131 straipsnio 2 dalies nuostatai, kad negalima mažinti įstatymų numatytų išlaidų, kol tie įstatymai nepakeisti, ir Konstitucijos 129 straipsniui.

7. Sveikatos sistemos įstatymo 39 straipsnyje nustačius, kad sveikatos sistemos veiklai finansuoti valstybės biudžete ir savivaldybių biudžetuose kasmet turi būti skiriama tam tikra išlaidų

dalis, ne mažesnė už iš anksto fiksuotąją (išreikšta santykinė bendrojo vidaus produkto vertės dalimi), Vyriausybė, rengdama metinį valstybės biudžeto projektą, privalo jame numatyti tokį išlaidų sveikatos sistemos veiklai finansuoti dydį, koks yra nustatytas Sveikatos sistemos įstatymo 39 straipsnyje. Tokiu teisiniu reguliavimu yra ribojami Vyriausybės konstituciniai įgaliojimai rengti valstybės biudžeto projektą biudžetiniams metams atsižvelgiant į esamą socialinę ir ekonominę situaciją, į visuomenės ir valstybės poreikius bei galimybes, į turimus ir numatomus gauti finansinius išteklius bei valstybės įsipareigojimus, kitus svarbius veiksnius.

Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad Sveikatos sistemos įstatymo 39 straipsnis prieštarauja Konstitucijos 94 straipsnio 4 punkto nuostatai, kad Vyriausybė rengia valstybės biudžeto projektą, Konstitucijos 130 straipsnio nuostatai, kad valstybės biudžeto projektą sudaro Vyriausybė.

8. Konstitucijos 5 straipsnyje yra nustatyta, kad valdžios galias riboja Konstitucija. Minėta, kad šiame straipsnyje, taip pat kituose straipsniuose, nustatančiuose valstybės valdžią vykdančių institucijų įgaliojimus, yra įtvirtintas valdžių padalijimo principas, kuris reiškia ir tai, kad, Konstitucijoje tiesiogiai nustačius konkrečios valstybės valdžios institucijos įgaliojimus, viena valstybės valdžios institucija negali iš kitos perimti tokių įgaliojimų, kad tokie įgaliojimai negali būti pakeisti ar apriboti įstatymu. Konstatavus, kad įstatymais yra apriboti konkrečiai valstybės valdžios institucijai Konstitucijoje priskirti įgaliojimai, kartu konstatuotina, kad yra pažeidžiamas Konstitucijos 5 straipsnis, taip pat konstitucinis valdžių padalijimo principas.

Konstitucija turi aukščiausią teisinę galią. Įstatymai, Vyriausybės nutarimai ir kiti teisės aktai turi atitikti Konstituciją. Valstybės valdžią vykdančios ir kitos valstybės institucijos turi veikti remdamosi Konstitucija ir jai paklusdamos. Konstatavus, kad įstatymuose, Vyriausybės nutarimuose ar kituose teisės aktuose nepaisoma minėtų reikalavimų, kartu konstatuotina, kad yra pažeidžiamas konstitucinis teisinės valstybės principas.

Šiame Konstitucinio Teismo nutarime konstatuota, kad Sveikatos sistemos įstatymo 39 straipsnis prieštarauja Konstitucijos 131 straipsnio 2 dalies nuostatai, kad negalima mažinti įstatymų numatytų išlaidų, kol tie įstatymai nepakeisti, 94 straipsnio 4 punkto nuostatai, kad Vyriausybė rengia valstybės biudžeto projektą, 130 straipsnio nuostatai, kad valstybės biudžeto projektą sudaro Vyriausybė, 129 straipsniui. Kartu konstatuotina, kad Sveikatos sistemos įstatymo 39 straipsnis prieštarauja Konstitucijos 5 straipsniui, konstituciniam valdžių padalijimo principui, konstituciniam teisinės valstybės principui.

9. Konstitucijos 67 straipsnio 14 dalyje nustatyta, kad Seimas tvirtina valstybės biudžetą. Konstitucijos 131 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad valstybės biudžeto projektą svarsto Seimas ir tvirtina įstatymu iki naujųjų biudžetinių metų pradžios.

Minėta, kad pagal Konstitucijos 131 straipsnio 2 dalį negalima mažinti įstatymų numatytų

išlaidų, kol tie įstatymai nepakeisti, todėl, jeigu kurie nors įstatymai numato tam tikras išlaidas, Seimas, svarstydamas ir tvirtindamas valstybės biudžeto projektą, privalo jame nustatyti tokias išlaidas, kokias numato minėti įstatymai.

Sveikatos sistemos įstatymo 39 straipsnyje nustatyta, kad nacionalinės sveikatos sistemos veiklos finansavimo dydis, įskaitant valstybės biudžeto, savivaldybių biudžetų lėšas ir privalomojo sveikatos draudimo fondo lėšas, kiekvienais metais turi sudaryti ne mažiau kaip 5 procentus bendrojo vidaus produkto vertės. Taigi pagal Sveikatos sistemos įstatymo 39 straipsnį sveikatos sistemos veiklai finansuoti valstybės biudžete ir savivaldybių biudžetuose kasmet turi būti numatoma tam tikra išlaidų dalis, ne mažesnė už iš anksto fiksuotąją (išreikšta santykinė bendrojo vidaus produkto vertės dalimi), kurios dydis priklauso nuo to, kokios vertės tais metais bus bendrasis vidaus produktas, taip pat nuo to, kokio dydžio tais metais bus privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžetas.

10. Minėta, kad Seimą saisto ne tik Konstitucija, bet ir jo paties priimti įstatymai. Pagal Konstituciją įstatymais gali būti nustatytas teisinis reguliavimas, apibrėžiantis Seimo įgaliojimų vykdymą ir taip apribojantis Seimą, tačiau Seimas nėra visiškai laisvas įstatymais nustatyti sau bet kokius apribojimus: įstatymais suvaržydamas save Seimas negali pažeisti Konstitucijos. Nagrinėjamos bylos kontekste pažymėtina, kad Konstitucijos 131 straipsnio 2 dalies nuostata, kad negalima mažinti įstatymų numatytų išlaidų, kol tie įstatymai nepakeisti, reiškia, kad Seimas gali priimti įstatymus, numatančius tam tikras išlaidas, ir, kol tie įstatymai nepakeisti, suvaržyti save šiais įstatymais, kai svarsto ir tvirtina valstybės biudžeto projektą. Tačiau svarstydamas ir tvirtindamas valstybės biudžeto projektą Seimas gali suvaržyti save ne bet kokiais įstatymais, numatančiais išlaidas, bet tik tokiais, kurie atitinka minėtų įstatymų konstitucinę sampratą.

11. Šiame Konstitucinio Teismo nutarime jau konstatuota, kad Sveikatos sistemos įstatymo 39 straipsnis neatitinka Konstitucijos 131 straipsnio 2 dalyje nurodytų įstatymų, numatančių tam tikras išlaidas, kurių negalima mažinti, kol tie įstatymai nepakeisti, konstitucinės sampratos.

Taigi Sveikatos sistemos įstatymo 39 straipsniu yra apriboti Seimui Konstitucijos 67 straipsnio 14 punkte ir 131 straipsnio 1 dalyje nustatyti įgaliojimai tvirtinti valstybės biudžetą.

Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad Sveikatos sistemos įstatymo 39 straipsnis prieštarauja Konstitucijos 67 straipsnio 14 punkto nuostatai, kad Seimas tvirtina valstybės biudžetą, taip pat Konstitucijos 131 straipsnio 1 daliai.

12. Konstitucinis Teismas pažymi, jog išvada, kad Sveikatos sistemos įstatymo 39 straipsnis prieštarauja Konstitucijai, negali būti aiškinama kaip draudžianti Vyriausybei, kai ji rengia valstybės biudžeto projektą, ir kaip draudžianti Seimui, kai jis svarsto ir tvirtina valstybės biudžetą, numatyti jame tiek lėšų nacionalinės sveikatos sistemos veiklai finansuoti, kad tai sudarytų 5 procentus bendrojo vidaus produkto vertės. Prireikus nacionalinės sveikatos sistemos veiklos

finansavimui gali būti skiriama tiek lėšų, kad tai sudarytų net ir daugiau kaip 5 procentus bendrojo vidaus produkto vertės. Tačiau tai, kiek lėšų kiekvienais biudžetiniais metais turi būti skiriama nacionalinės sveikatos sistemos veiklos finansavimui, turi būti nustatoma ne iš anksto apibrėžiant fiksuotą lėšų dalį, bet rengiant ir tvirtinant atitinkamų metų valstybės biudžetą.

IV

Dėl Mokslo ir švietimo ilgalaikio finansavimo įstatymo atitikties Konstitucijos 5 straipsniui, 67 straipsnio 14 punktui, 94 straipsnio 4 punktui, 130 straipsniui, 131 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

1. Mokslo ir švietimo ilgalaikio finansavimo įstatyme nustatyta:

„Lietuvos Respublikos Seimas, atsižvelgdamas į mokslo ir švietimo svarbą Lietuvos ūkiui, žmonių gerovei ir valstybės stabilumui, konstatuodamas, kad mokslui ir švietimui iki šiol valstybės ir savivaldybių biudžetų lėšų buvo skiriama nepakankamai, suprasdamas efektyvesnės mokslo, studijų ir švietimo sistemos svarbą, priima šį įstatymą.

1 straipsnis. Valstybės biudžeto asignavimai mokslui ir studijoms

Nustatyti šiuos mokslo ir studijų finansavimo santykinius rodiklius:

- 1) 2001 metais skirti ne mažiau kaip 1,35 procento bendrojo vidaus produkto;
- 2) 2002 metais skirti ne mažiau kaip 1,5 procento bendrojo vidaus produkto;
- 3) 2003 metais skirti ne mažiau kaip 1,75 procento bendrojo vidaus produkto;
- 4) 2004 metais skirti ne mažiau kaip 2 procentus bendrojo vidaus produkto.

2 straipsnis. Valstybės ir savivaldybių biudžetų asignavimai švietimui

Nustatyti šiuos švietimo finansavimo santykinius rodiklius: 2001, 2002, 2003 ir 2004 metais švietimui finansuoti skirti ne mažiau kaip 6,5 procento bendrojo vidaus produkto.

3 straipsnis. Pasiūlymai Vyriausybei

Pasiūlyti Vyriausybei rengiant 2001–2004 metų valstybės ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymų projektus atsižvelgti į šio įstatymo nuostatas ir užtikrinti, kad, laipsniškai didinant mokslo, studijų ir švietimo finansavimą, 2001 metais būtų reformuota visa mokslo, studijų ir švietimo įstaigų sistema.“

2. Švietimas ir mokslas yra konstitucinės vertybės. Pagal Konstituciją valstybė turi pareigą skirti lėšų švietimui ir mokslui finansuoti.

3. Mokslo ir švietimo ilgalaikio finansavimo įstatymo 1 straipsnyje yra nustatyti valstybės biudžeto asignavimų mokslui ir studijoms rodikliai; šie rodikliai išreikšti santykinėmis bendrojo vidaus produkto dalimis. Įstatymo 2 straipsnyje yra nustatyti valstybės ir savivaldybių biudžetų asignavimų švietimui rodikliai; šie rodikliai išreikšti santykinėmis bendrojo vidaus produkto dalimis. Įstatymo 3 straipsnyje yra įtvirtinta nuostata „pasiūlyti Vyriausybei rengiant 2001–2004 metų valstybės ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymų projektus

atsižvelgti į šio įstatymo nuostatas“.

4. Sprendžiant, ar Mokslo ir švietimo ilgalaikio finansavimo įstatymas neprieštarauja Konstitucijai, visų pirma būtina išsiaiškinti, ar šiame įstatyme įtvirtintas teisinis reguliavimas, pagal kurį mokslui ir studijoms bei švietimui finansuoti kasmet turi būti skiriama tam tikra išlaidų dalis, ne mažesnė už iš anksto fiksuotąją (išreikšta santykinėmis bendrojo vidaus produkto dalimis), atitinka Konstitucijos 131 straipsnio 2 dalyje nurodytų įstatymų, kuriais gali būti numatytos išlaidos, kurių negalima mažinti, kol tie įstatymai nepakeisti, konstitucinę sampratą.

5. Minėta, kad Konstitucijos 131 straipsnio 2 dalyje nurodyti įstatymai, kuriais numatomos išlaidos, negali pakeisti valstybės biudžeto įstatymo, kad tokias išlaidas galima numatyti tik konkrečiai apibrėžtam tikslui pasiekti per įstatyme nustatytą laiką ir tik tada, kai šių reikmių negalima patenkinti per vienerius biudžetinius metus. Tokiais įstatymais negali būti numatomos išlaidos valstybės nuolatinėms funkcijoms vykdyti, visuomenės kasdienėms reikmėms finansuoti.

6. Mokslo ir švietimo ilgalaikio finansavimo įstatymo 1 straipsnio pavadinimas „Valstybės biudžeto asignavimai mokslui ir studijoms“ ir šiame straipsnyje vartojama formuluotė „nustatyti šiuos mokslo ir studijų finansavimo santykinius rodiklius“ rodo, kad jame yra nustatyta, kiek valstybės biudžeto lėšų (išreikštų santykinėmis bendrojo vidaus produkto dalimis) turi būti skiriama vienai iš valstybės finansuojamų sričių, t. y. mokslui ir studijoms. Šio įstatymo 2 straipsnio pavadinimas „Valstybės ir savivaldybių biudžetų asignavimai švietimui“ ir šiame straipsnyje vartojama formuluotė „nustatyti šiuos švietimo finansavimo santykinius rodiklius“ rodo, kad jame yra nustatyta, kiek valstybės ir savivaldybių biudžeto lėšų (išreikštų santykinėmis bendrojo vidaus produkto dalimis) turi būti skiriama vienai iš valstybės ir savivaldybių finansuojamų sričių, t. y. švietimui.

Mokslo ir švietimo ilgalaikio finansavimo įstatyme nėra apibrėžti konkretūs tikslai, kurie per įstatyme nustatytą laiką turėtų būti pasiekti skiriant įstatyme numatytas lėšas. Minėtame įstatyme nustatytos išlaidos visuomenės kasdienėms reikmėms – mokslui ir studijoms, taip pat švietimui finansuoti. Mokslo ir studijų, švietimo finansavimas yra valstybės nuolatinė funkcija, nuolatinė jos priedermė.

Taigi Mokslo ir švietimo ilgalaikio finansavimo įstatymo 1 ir 2 straipsniuose įtvirtintas teisinis reguliavimas neatitinka Konstitucijos 131 straipsnio 2 dalyje nurodytų įstatymų, numatančių tam tikras išlaidas, kurių negalima mažinti, kol tie įstatymai nepakeisti, konstitucinės sampratos.

Mokslo ir švietimo ilgalaikio finansavimo įstatymo 1 ir 2 straipsniuose nustatytos išlaidos yra išlaidos valstybės nuolatinėms funkcijoms vykdyti, visuomenės kasdienėms reikmėms finansuoti. Nurodytais straipsniais reguliuojami tie santykiai, kurie pagal konstitucinę valstybės biudžeto sampratą gali būti reguliuojami tik valstybės biudžeto įstatymu. Mokslo ir švietimo ilgalaikio finansavimo įstatymo 1 straipsnyje nustačius, kad 2001, 2002, 2003 ir 2004 metais

moksliui ir studijoms finansuoti turi būti skiriama tam tikra, ne mažesnė už iš anksto fiksuotąją, valstybės biudžeto išlaidų dalis (išreikšta santykinėmis bendrojo vidaus produkto dalimis), šio įstatymo 2 straipsnyje nustačius, kad 2001, 2002, 2003 ir 2004 metais švietimui finansuoti turi būti skiriama tam tikra, ne mažesnė už iš anksto fiksuotąją, valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų išlaidų dalis (išreikšta santykinėmis bendrojo vidaus produkto dalimis), yra sudaromos prielaidos paneigti konstitucinę biudžetinių metų sampratą, Konstitucijos 129 straipsnyje įtvirtintą biudžetinių metų trukmę.

Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad Mokslo ir švietimo ilgalaikio finansavimo įstatymo 1 ir 2 straipsniai prieštarauja Konstitucijos 131 straipsnio 2 dalies nuostatai, kad negalima mažinti įstatymų numatytų išlaidų, kol tie įstatymai nepakeisti, Konstitucijos 129 straipsniui.

7. Iš Konstitucijos 131 straipsnio 2 dalies nuostatos, kad negalima mažinti įstatymų numatytų išlaidų, kol tie įstatymai nepakeisti, Vyriausybei kyla pareiga rengiant valstybės biudžeto projektą numatyti jame tiek išlaidų atitinkamai sričiai finansuoti, kiek nustatyta tokias išlaidas numatančiuose įstatymuose. Mokslo ir švietimo ilgalaikio finansavimo įstatymo 1, 2 straipsniai ir 3 straipsnio nuostata „pasiūlyti Vyriausybei rengiant 2001–2004 metų valstybės ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymų projektus atsižvelgti į šio įstatymo nuostatas“ sukelia Vyriausybei pareigą rengiant 2001–2004 metų valstybės ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymų projektus juose numatyti tiek lėšų mokslui ir studijoms bei švietimui finansuoti, kiek yra numatyta pagal Mokslo ir švietimo ilgalaikio finansavimo įstatymo 1 ir 2 straipsniuose nustatytus santykinius rodiklius. Tokiu teisiniu reguliavimu yra ribojami Vyriausybės konstituciniai įgaliojimai rengti valstybės biudžeto projektą biudžetiniams metams atsižvelgiant į esamą socialinę ir ekonominę situaciją, į visuomenės ir valstybės poreikius ir galimybes, į turimus ir galimus gauti finansinius išteklius bei valstybės įsipareigojimus, kitus svarbius veiksnius.

Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad Mokslo ir švietimo ilgalaikio finansavimo įstatymo 1 ir 2 straipsniai, taip pat 3 straipsnio nuostata „pasiūlyti Vyriausybei rengiant 2001–2004 metų valstybės ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymų projektus atsižvelgti į šio įstatymo nuostatas“ prieštarauja Konstitucijos 94 straipsnio 4 punkto nuostatai, kad Vyriausybė rengia valstybės biudžeto projektą, ir Konstitucijos 130 straipsnio nuostatai, kad valstybės biudžeto projektą sudaro Vyriausybė.

8. Šiame Konstitucinio Teismo nutarime jau konstatuota, kad Mokslo ir švietimo ilgalaikio finansavimo įstatymo 1 ir 2 straipsniai, taip pat 3 straipsnio nuostata „pasiūlyti Vyriausybei rengiant 2001–2004 metų valstybės ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymų projektus atsižvelgti į šio įstatymo nuostatas“ riboja Vyriausybės konstitucinius įgaliojimus rengti valstybės biudžeto projektą ir dėl to prieštarauja Konstitucijos 94 straipsnio 4 punkto nuostatai, kad

Vyriausybė rengia valstybės biudžeto projektą, ir Konstitucijos 130 straipsnio nuostatai, kad valstybės biudžeto projektą sudaro Vyriausybė. Kartu konstatuotina, kad Mokslo ir švietimo ilgalaikio finansavimo įstatymo 1 ir 2 straipsniai, taip pat 3 straipsnio nuostata „pasiūlyti Vyriausybei rengiant 2001–2004 metų valstybės ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymų projektus atsižvelgti į šio įstatymo nuostatas“ prieštarauja Konstitucijos 5 straipsniui, konstituciniam valdžių padalijimo principui ir konstituciniam teisinės valstybės principui.

9. Konstitucijos 67 straipsnio 14 punkte nustatyta, kad Seimas tvirtina valstybės biudžetą. Konstitucijos 131 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad valstybės biudžeto projektą svarsto Seimas ir tvirtina įstatymu iki naujųjų biudžetinių metų pradžios.

Minėta, kad įstatymais suvaržydamas save Seimas negali pažeisti Konstitucijos.

Šiame Konstitucinio Teismo nutarime jau konstatuota, kad Mokslo ir švietimo ilgalaikio finansavimo įstatymo 1 ir 2 straipsniai neatitinka Konstitucijos 131 straipsnio 2 dalyje nurodytų įstatymų, numatančių tam tikras išlaidas, kurių negalima mažinti tol, kol tie įstatymai nepakeisti, konstitucinės sampratos.

Taigi Mokslo ir švietimo ilgalaikio finansavimo įstatymo 1 ir 2 straipsniais yra apriboti Seimui Konstitucijos 67 straipsnio 14 punkte ir 131 straipsnio 1 dalyje nustatyti įgaliojimai tvirtinti valstybės biudžetą.

Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad Mokslo ir švietimo ilgalaikio finansavimo įstatymo 1 ir 2 straipsniai prieštarauja Konstitucijos 67 straipsnio 14 punkto nuostatai, kad Seimas tvirtina valstybės biudžetą, taip pat Konstitucijos 131 straipsnio 1 daliai.

10. Kitaip vertintina Mokslo ir švietimo ilgalaikio finansavimo įstatymo 3 straipsnio nuostatos „pasiūlyti Vyriausybei rengiant 2001–2004 metų valstybės ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymų projektus atsižvelgti į šio įstatymo nuostatas“ atitiktis Konstitucijos 67 straipsnio 14 punktui ir 131 straipsnio 1 daliai.

Ginčijama Mokslo ir švietimo ilgalaikio finansavimo įstatymo nuostata yra adresuota Vyriausybei. Šia nuostata nėra ribojami ar paneigiami Konstitucijos 67 straipsnio 14 punkte ir 131 straipsnio 1 dalyje Seimui nustatyti įgaliojimai tvirtinti valstybės biudžetą.

Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad Mokslo ir švietimo ilgalaikio finansavimo įstatymo 3 straipsnio nuostata „pasiūlyti Vyriausybei rengiant 2001–2004 metų valstybės ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymų projektus atsižvelgti į šio įstatymo nuostatas“ neprieštarauja Konstitucijos 67 straipsnio 14 punkto nuostatai, kad Seimas tvirtina valstybės biudžetą, Konstitucijos 131 straipsnio 1 daliai.

11. Konstitucinis Teismas pažymi, jog išvada, kad Mokslo ir švietimo ilgalaikio finansavimo įstatymo 1 ir 2 straipsniai, šio įstatymo 3 straipsnio ginčijama nuostata prieštarauja

Konstitucijai, negali būti aiškinama kaip draudžianti Vyriausybei, kai ji rengia valstybės biudžeto projektą, ir kaip draudžianti Seimui, kai jis svarsto ir tvirtina valstybės biudžetą, numatyti jame tiek lėšų mokslui ir studijoms bei švietimui finansuoti, kad tai sudarytų ne mažesnę dalį bendrojo vidaus produkto, negu ta, kuri nustatyta Mokslo ir švietimo ilgalaikio finansavimo įstatyme. Prireikus mokslui ir studijoms bei švietimui finansuoti gali būti skiriama tiek lėšų, kad tai sudarytų net ir didesnę bendrojo vidaus produkto dalį, negu nustatyta minėtame įstatyme. Tačiau tai, kiek lėšų kiekvienais biudžetiniais metais turi būti skiriama mokslui ir studijoms bei švietimui finansuoti, turi būti nustatoma ne iš anksto apibrėžiant fiksuotą lėšų dalį, bet rengiant ir tvirtinant atitinkamų metų valstybės biudžetą.

V

Dėl Biudžeto sandaros įstatymo 18 straipsnio 2 dalies ir Seimo statuto 172 straipsnio 1 dalies atitikties Konstitucijos 5 straipsniui, 67 straipsnio 14 punktui, 94 straipsnio 4 punktui, 130 straipsniui, 131 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

1. Biudžeto sandaros įstatymo 18 straipsnio 2 dalyje nustatyta: „Vyriausybė, rengdama ir teikdama Seimui atitinkamų biudžetinių metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo projektą, Seimo kanceliarijai numatomų asignavimų dydžius, kurie yra nustatyti Seimo valdybos patvirtintoms Seimo kanceliarijos programoms pagal išlaidų sąmatas, įtraukia į šį projektą Seimo valdybos teikimu.“

Pagal Seimo statuto 172 straipsnio 1 dalį Vyriausybė, rengdama ir teikdama Seimui atitinkamų biudžetinių metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo projektą, Seimo kanceliarijai numatomų asignavimų dydžius, kurie yra nustatyti Seimo valdybos patvirtintoms Seimo kanceliarijos programoms pagal išlaidų sąmatas, įtraukia į šį projektą Seimo valdybos teikimu.

2. Sprendžiant, ar Biudžeto sandaros įstatymo 18 straipsnio 2 dalis ir Seimo statuto 172 straipsnio 1 dalis neprieštarauja Konstitucijai, esminę reikšmę turi tai, kad pagal Biudžeto sandaros įstatymo 18 straipsnio 2 dalį ir Seimo statuto 172 straipsnio 1 dalį Vyriausybė, rengdama ir teikdama Seimui atitinkamų metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo projektą, privalo į šį projektą įtraukti tokius asignavimų Seimo kanceliarijai dydžius, kokius pateikia Seimo valdyba.

3. Minėta, kad pagal Konstituciją įgaliojimai rengti valstybės biudžeto projektą yra nustatyti Vyriausybei, kad įgaliojimai rengti valstybės biudžeto projektą reiškia, jog tik Vyriausybė turi įgaliojimus valstybės biudžeto projekte numatyti, kiek lėšų ir iš kokių šaltinių turėtų būti gauta, kiek lėšų ir kokiems tikslams turėtų būti skirta, ir kt.

Biudžeto sandaros įstatymo 18 straipsnio 2 dalyje ir Seimo statuto 172 straipsnio 1 dalyje nustačius, kad Vyriausybė, rengdama ir teikdama Seimui atitinkamų metų valstybės biudžeto ir

savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo projektą, Seimo valdybos teikimu privalo įtraukti į šį projektą Seimo kanceliarijai numatomų asignavimų dydžius, yra ribojami Vyriausybės konstituciniai įgaliojimai rengti valstybės biudžeto projektą.

Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad Biudžeto sandaros įstatymo 18 straipsnio 2 dalis ir Seimo statuto 172 straipsnio 1 dalies nuostata, kad Vyriausybė, rengdama ir teikdama Seimui atitinkamų biudžetinių metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo projektą, Seimo kanceliarijai numatomų asignavimų dydžius, kurie yra nustatyti Seimo valdybos patvirtintoms Seimo kanceliarijos programoms pagal išlaidų sąmatas, įtraukia į šį projektą Seimo valdybos teikimu, prieštarauja Konstitucijos 94 straipsnio 4 punkto nuostatai, kad Vyriausybė rengia valstybės biudžeto projektą ir Konstitucijos 130 straipsnio nuostatai, kad valstybės biudžeto projektą sudaro Vyriausybė.

4. Šiame Konstitucinio Teismo nutarime konstatuota, kad Biudžeto sandaros įstatymo 18 straipsnio 2 dalis ir ginčijama Seimo statuto 172 straipsnio 1 dalies nuostata riboja Vyriausybės konstitucinius įgaliojimus rengti valstybės biudžeto projektą ir dėl to prieštarauja Konstitucijos 94 straipsnio 4 punkto nuostatai, kad Vyriausybė rengia valstybės biudžeto projektą, Konstitucijos 130 straipsnio nuostatai, kad valstybės biudžeto projektą sudaro Vyriausybė. Kartu konstatuotina, kad Biudžeto sandaros įstatymo 18 straipsnio 2 dalis ir Seimo statuto 172 straipsnio 1 dalies nuostata, kad Vyriausybė, rengdama ir teikdama Seimui atitinkamų biudžetinių metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo projektą, Seimo kanceliarijai numatomų asignavimų dydžius, kurie yra nustatyti Seimo valdybos patvirtintoms Seimo kanceliarijos programoms pagal išlaidų sąmatas, įtraukia į šį projektą Seimo valdybos teikimu, prieštarauja Konstitucijos 5 straipsniui, konstituciniam valdžių padalijimo principui ir konstituciniam teisinės valstybės principui.

5. Konstitucijos 67 straipsnio 14 punkte nustatyta, kad Seimas tvirtina valstybės biudžetą. Konstitucijos 131 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad valstybės biudžeto projektą svarsto Seimas ir tvirtina įstatymu iki naujųjų biudžetinių metų pradžios.

Biudžeto sandaros įstatymo 18 straipsnio 2 dalyje ir Seimo statuto 172 straipsnio 1 dalies ginčijamoje nuostatoje yra nustatyta, jog Vyriausybė privalo į rengiamą valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo projektą įtraukti tokius Seimo kanceliarijai numatomų asignavimų dydžius, kokius pateikia Seimo valdyba.

Ginčijamomis nuostatomis nėra ribojami ar paneigiami Seimui Konstitucijos 67 straipsnio 14 punkte ir 131 straipsnio 1 dalyje nustatyti įgaliojimai tvirtinti valstybės biudžetą.

Pažymėtina, kad Biudžeto sandaros įstatymo 18 straipsnio 2 dalies ir ginčijamos Seimo statuto 172 straipsnio 1 dalies nuostatos pripažinti prieštaraujančiomis Konstitucijos 67 straipsnio 14 punktui ir Konstitucijos 131 straipsnio 1 daliai nėra pagrindo ir dėl to, kad Seimas, turėdamas

konstitucinius įgaliojimus svarstyti bei tvirtinti valstybės biudžetą, nėra suvaržytas Vyriausybės parengtame ir Seimui pateiktame valstybės biudžeto projekte numatytų asignavimų Seimo kanceliarijai dydžių: šiuos valstybės biudžeto projekte numatytus asignavimų dydžius Seimas gali keisti.

Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad Biudžeto sandaros įstatymo 18 straipsnio 2 dalis ir Seimo statuto 172 straipsnio 1 dalies nuostata, kad Vyriausybė, rengdama ir teikdama Seimui atitinkamų biudžetinių metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo projektą, Seimo kanceliarijai numatomų asignavimų dydžius, kurie yra nustatyti Seimo valdybos patvirtintoms Seimo kanceliarijos programoms pagal išlaidų sąmatas, įtraukia į šį projektą Seimo valdybos teikimu, neprieštarauja Konstitucijos 67 straipsnio 14 punkto nuostatai, kad Seimas tvirtina valstybės biudžetą, ir Konstitucijos 131 straipsnio 1 daliai.

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102 ir 105 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 1, 53, 54, 55, 56 straipsniais, 69 straipsnio 1 dalies 3 punktu ir šio straipsnio 3 dalimi, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas

nutaria:

1. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos sveikatos sistemos įstatymo 39 straipsnis prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 5 straipsniui, 67 straipsnio 14 punkto nuostatai, kad Seimas tvirtina valstybės biudžetą, 94 straipsnio 4 punkto nuostatai, kad Vyriausybė rengia valstybės biudžeto projektą, 129 straipsniui, 130 straipsnio nuostatai, kad valstybės biudžeto projektą sudaro Vyriausybė, 131 straipsnio 1 daliai ir 2 dalies nuostatai, kad negalima mažinti įstatymų numatytų išlaidų, kol tie įstatymai nepakeisti, konstituciniam valdžių padalijimo principui ir konstituciniam teisinės valstybės principui.

2. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos mokslo ir švietimo ilgalaikio finansavimo įstatymo 1 ir 2 straipsniai prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 5 straipsniui, 67 straipsnio 14 punkto nuostatai, kad Seimas tvirtina valstybės biudžetą, 94 straipsnio 4 punkto nuostatai, kad Vyriausybė rengia valstybės biudžeto projektą, 129 straipsniui, 130 straipsnio nuostatai, kad valstybės biudžeto projektą sudaro Vyriausybė, 131 straipsnio 1 daliai ir 2 dalies nuostatai, kad negalima mažinti įstatymų numatytų išlaidų, kol tie įstatymai nepakeisti, konstituciniam valdžių padalijimo principui ir konstituciniam teisinės valstybės principui.

3. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos mokslo ir švietimo ilgalaikio finansavimo įstatymo 3 straipsnio nuostata „pasiūlyti Vyriausybei rengiant 2001–2004 metų valstybės ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymų projektus atsižvelgti į šio įstatymo nuostatas“ prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 5 straipsniui, 94 straipsnio 4 punkto nuostatai, kad Vyriausybė rengia valstybės biudžeto projektą, Konstitucijos 130 straipsnio nuostatai, kad valstybės

biudžeto projektą sudaro Vyriausybė, konstituciniam valdžių padalijimo principui ir konstituciniam teisinės valstybės principui.

4. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatymo 18 straipsnio 2 dalis prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 5 straipsniui, 94 straipsnio 4 punkto nuostatai, kad Vyriausybė rengia valstybės biudžeto projektą, Konstitucijos 130 straipsnio nuostatai, kad valstybės biudžeto projektą sudaro Vyriausybė, konstituciniam valdžių padalijimo principui ir konstituciniam teisinės valstybės principui.

5. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos Seimo statuto 172 straipsnio 1 dalies nuostata „Vyriausybė, rengdama ir teikdama Seimui atitinkamų biudžetinių metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo projektą, Seimo kanceliarijai numatomų asignavimų dydžius, kurie yra nustatyti Seimo valdybos patvirtintoms Seimo kanceliarijos programoms pagal išlaidų sąmatas, įtraukia į šį projektą Seimo valdybos teikimu“ prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 5 straipsniui, 94 straipsnio 4 punkto nuostatai, kad Vyriausybė rengia valstybės biudžeto projektą, Konstitucijos 130 straipsnio nuostatai, kad valstybės biudžeto projektą sudaro Vyriausybė, konstituciniam valdžių padalijimo principui ir konstituciniam teisinės valstybės principui.

6. Nutraukti bylą dalyje dėl Lietuvos Respublikos žemės ūkio ekonominių santykių valstybinio reguliavimo įstatymo 16 straipsnio atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai.

Šis Konstitucinio Teismo nutarimas yra galutinis ir neskundžiamas.

Nutarimas skelbiamas Lietuvos Respublikos vardu.

Konstitucinio Teismo teisėjai:

Armanas Abramavičius

Egidijus Jarašiūnas

Egidijus Kūris

Kęstutis Lapinskas

Zenonas Namavičius

Jonas Prapiestis

Vytautas Sinkevičius

Stasys Stačiokas